

LJUDSKA PESEM IN UMETNA POEZIJA

V predgovoru Golieve izdaje ljudskih pesmi, ki je izšla lani pri Mladinski knjigi, je urednik Fr. Albreht zapisal misel, ki se mi zdi značilna za stališče dela našega razumništva do ljudske pesmi. Takole pravi: "Pod Prešernovim peresom je dobilo ljudsko besedilo višjo estetsko in umetniško vrednost. Šele tako se je pokazala slovenska ljudska pesem v vsej svoji nepopačeni lepoti."

To naj bi pomenilo, da ljudska pesem, kakršna živi v ljudstvu, ne more zadovoljiti estetskega čuta našega izobraženca, da je popačena in bi jo bilo treba šele očistiti navlake, ki se je nabrala na njej. Marsikdo si nemara misli, da so ljudske pesmi kot nepopolni osnutki, ki jim šele umetnikova roka dá pravo podobo. Zdi se, da je pri nas še zelo ukoreninjeno mnenje, da je med ljudsko pesmijo in umetno poezijo pravi prepad: na eni strani neobgledno, neuko jecljanje preprostega človeka, ki ne zna prav povedati svoje misli, na drugi strani pa blesteča poezija šolanega pesnika. Vse do najnovejše Zgodovine slovenskega slovstva je bila ljudska pesem hkrati s pripovedništvom komaj omenjena v pregledih naše besedne umetnosti. Kidrič jo recimo v svoji Zgodovini odpravi z nekaj stavki, iz katerih je čutiti prepričanje, da se prava besedna umetnost začne šele z zavestnim umetniškim ustvarjanjem v pisani besedi. Da, če bi bili imeli Slovenci trubadurje, ki bi svoje pesmi zapisali ali če bi se mogli ponašati s srednjeveškimi rokopisi epskih pesmi, potem bi ljudska poezija nemara še imela veljavo. Iz ust starih ženic pa res ni mogoče pričakovati kaj posebnega. Tako si misli marsikdo, ko prebira včasih zelo šepave zapise pripovednih pesmi. Na drugi strani pa mu dan na dan zvenijo v ušesih sto in stokrat prepete ljubezenske pesmi, ki jih v ritmu valčka in polke natepavajo razni ansambli. Saj ob tem res ne moreš biti še navdušen za ljudsko pesem!

Ljudska poezija ni predhodnica umetne in njena vloga ni končana v trenutku, ko postane narod pismen, izobražen, ko nastopijo v njem šolani pesniki. Ljudska poezija je posebna zvrst besedne umetnosti, ki ima svoje zakonitosti nastanka, razvoja in razkroja ter ima svojo posebno vrednost. Nikakor ni manj pomembna, manj vredna od umetne, le drugačna je.

Za razliko od umetne poezije je ljudska poezija vedno združena s petjem in tudi najstarejših pripovednih pesmi pri nas niso recitali ampak vedno le peli. Ker smo ljudje različni, se tudi ljudski pevci - v skladu s svojim temperamentom, vzgojo, okusom - ne navdušujejo za vse pesmi enako. Enim so bolj pri srcu pripovedne, drugim poskočnice, tretjim ljubezenske, četrtem zdravičke itd. Zato ne moremo pričakovati, da bi vsakdo znal vse in potem se kajpak primeri, da pojo nekatere le posamezniki. Iz tega pa ne smemo sklepati, da npr. pripovedna pesem pri nas ni bila skupinska pesem. Saj jih še danes pojo večglasno, če se zberejo pevci, ki znajo vse besedilo in napev. Medtem ko je npr. guslarska pesem izrazito solistična in nujno potrebuje poslušalstvo - guslar poje dolge epske pesmi drugim, ne sebi - je slovenska pripovedna pesem enako kot vse druge skupinska: pevci pojejo sebi v veselje, ne toliko da bi jih drugi poslušali, čeprav kajpak tudi to ni brez pomena (fantovsko petje na vasi!).

Petje je tisto, kar daje ljudski pesmi življenje in jo ohranja. Resda si pevci včasih besedila zapisujejo, prepisujejo jih drug od drugega; ta ali oni jih nabere debele zvezke. Pojo pa vselej napamet. S petjem se ljudska pesem širi od pevca do pevca, iz kraja v kraj, iz pokrajine v pokrajino. Le redko kateri pevec zna besedilo narekovati, pa čeprav pesem dobro pozna. Melodija mu je v oporo, da se spomni besedila in brez nje se mu zatakne že po nekaj kiticah ali verzih, redno pa se poruši ritem. Zato je med zapisi, ki niso bili narejeni po petju, toliko slabih, ritmično šepavih.

Kadar ustvarja šolani pesnik, zajema iz svojega čustvovanja in mišljenja ter skuša najti temu ustrezen jezikovni izraz. Pri ljudski pesmi pa je drugače. Izrazna sredstva so dana kakor kamenčki, iz katerih se sestavlja mozaik in od sestavljalca je odvisno kakšna bo podoba. Ljudski pesnik ne išče posebnih, svojemu čustvovanju ustreznih izraznih odtenkov, ampak pove svojo misel tako, kakor je to navadno v njegovem okolju. Ljudski pesnik je sicer nadpovprečno nadarjen posameznik, je pa hkrati član občestva, v katerem živi, zato tudi misli, čustvuje in se izraža tako kot to občestvo, ki ima svoje značilnosti glede na pokrajino, kjer prebiva in etnično skupino, ki ji pripada. Zato najdemo v ljudski pesmi ustaljene rečenice, prisposobe, ponavljanja, pridevke itd. To ni znamenje primitivizma ampak neke značilne tradicionalnosti, ki je pomagal ohranjati ljudsko pesem skozi stoletja. Vsa ta izrazna sredstva občutimo kot jezikovni slog ljudske pesmi in to ji daje tudi poseben čar.

V ljudski pesmi je izražanje zelo stvarno, ne izgublja se v razmišljanju ampak pove s prisposobo, dogodek prikaže v skopih besedah brez odvečnih razlag. Ljudska pesem učinkuje plastično kakor slika velikih ploskev in močnih barv, nikoli ni dolgozezna, raje drastična in če je lirično ubrana, ni solzavo vodena. Vzemimo za primer ljubezensko z Murskega polja, Vrazov zapis (Štrekelj št. 1193):

Stoji mi, stóji pólje,
polje šfrokó,
na polji pa mi zraslo
drevce zéleno.

Tak lih je moja ljuba,
ljuba cartana,
od zunaj je rudeča,
znotraj žalostna.

Na drevci pa mi zraslo
lepo jabelko,
od zunaj je rudečo,
znotraj zéleno.

Na sredi mojga sfca
stojita mlina dva,
nič drugega ne delata,
ljubezen meleta.

Drobna sličica, dve prisposobi pa je vse povedano. Ali ni to zares čista lirika brez nepotrebne solzavosti?

Kadar pa skuša ljudski pesnik posnemati umetne pesmi, nastane navadno nekaj dolgozeznega in gostobesednega, kar čutimo, da je nepristno. Enako se le redko posreči šolanemu pesniku ujeti pravi ton ljudske izraznosti. Še bolj je tvegano, če skuša besedilo ljudske pesmi popravljati, ga uglati, izboljšati obliko ali vsebino. Kadar ima namen pesmi objaviti kot izvirno gradivo, je tako popravljanje celo nedopustno. Ljudski pesmi se je treba bližati s spoštovanjem in

rahločutnostjo kot vsaki umetnik. Nikomur ne bo prišlo na misel, da bi se recimo spotikal nad primitivnostjo ljudske plastike, nad okornostjo slik na panjskih končnicah; vzel bo ta likovni spomenik tak kakršnje, ga morebiti v celoti odklonil, nikoli pa ne popravljal. Pri pesmih pa se vedno najdejo ljudje, ki jo gledajo nekam zviška, kot nekaj, kar je umetnostno manjvredno in potrebno popravila. da bi našlo milost pred prestolom visoke literature.

Včasih pa se zgodi, da šolanega umetnika zamika ljudska pesem kot gradivo za lastno ustvarjanje, ugaja mu motiv in bi ga rad povedal po svoje, tako kot ga on doživlja. Mogoče mu variante, ki jih pozna, ne ustrezajo popolnoma, ker so recimo samo okrnjeni ostanki ali pa je vsaka zase nepopolna in šele skupaj dajo celoto. Kakšno naj bo v tem primeru naše stališče, stališče folklorista, ki navsezadnje le čuti, da mora do neke mere braniti ljudsko pesem pred popačenjem? Nedvomno ima vsak umetnik pravico uporabiti ljudsko pesem kot gradivo za svoje delo in da si sme dovoliti ustrezne spremembe, rekonstrukcije ipd., samo naj potem prizna otroka za svojega: Prešernova Lepa Vida je njegova, ne pa ljudska; le-ta je bila samo predloga zanjo. Kako tako preoblikovanje uspe, je seveda drugo vprašanje. Prav gotovo lahko pričakujemo neuspeh takrat, kadar bi se kdo oprl samo na nekaj zapisov, ne da bi se poglobil v zakonitosti ljudskega ustvarjanja, ne da bi neposredno prisluhnul ljudski pesmi tam, kjer še živi, ne da bi jo resnično doživel. S popravljanjem in dodajanjem samo iz svojega, bi lahko vnesel v ljudsko pesem nekaj tujega, neorganskega in nastalo delo bi ne bilo niti ljudska niti umetnostna stvaritev. Za zgled je lahko odlomek Golieve prepesnitve pesmi Smrt in mlinar pa ljudska varianta iz Poljanske doline (Štrekelj št. 362):

Prepeval mlinar je bogati
krog mlina kakor druge krat,
kar pride čez zeleni vrt
in stopi predenj grenka Smrt.

•
•
•

Zdaj on odstopi za korak,
popade žokalnik težak
in belo ženo pri kotanji
na vso moč trešči po lobanji.
Ne strmoglavil Smrt, stoji,
vanj z votlimi strmi očmi:
"V boleznih trpi grozoviti,
mož nepoštteni in srditi!
Ko celo leto dan in noč
me zval boš, pridem na pomoč."

Stoji, stoji tam malen nov,
po malnu hodi malnar mlad,
sprelepo žvižga in pojé,
še lepše piska na pero.
V mlin pa pride grenka smrt.

•
•
•

Mlinar popade žokovnik,
napel je ven to grenko smrt.

Smrt pa j nazaj pokukala
in mlinarju zažugala:
"O čakaj, čakaj, malnar ti,
ti boš pa ležal let in dan,
da boš še prosil smrti sam!"

Razlika je očitna in vsak lahko sam presodi, kaj je boljše, sočnejše in umetniško učinkovitejše. Poseganje v tujo stvaritev je hudo občutljiva zadeva in še tako velikim pesnikom kot je bil Prešeren, se ne posreči vedno.

Ljudska in umetna poezija sta pač vsaka zase vrednota in ju ne moremo meriti z enakimi merili, čeprav marsikdaj vplivata druga na drugo. Ljudska pesem morda res ne zna obseči vseh strun, ki lahko zvenijo v srcu posameznega človeka, zato pa zadeva tiste, ki so vsem razumljive. Če občudujemo prefinjenost umetne poezije, priznajmo, da je tudi ljudska po svoje žlahtna in lepa, le človeško srce mora biti dovolj rahločutno, preprosto in skromno, da jo more doživeti in doumeti.

Zmaga Kumer

GRANDOV SEMENJ

V Čepovanu na Goriškem ima mesec avgust 34 dni. Tedaj praznujejo Čepovanci svoj poseben praznik "Grandov semenj".

Na predvečer "34. avgusta", t.j. v noči od 2. na 3. september, poberejo fantje - pa tudi starejši moške - po vasi vse mogoče predmete, ki jih najdejo okrog hiš, ter jih znesejo na sredovasi. Drugo jutro je videti na Grandovem semnju vse mogoče reči. Vaščani jih prihajajo iskat in odnašajo nazaj domov. Tu je najrazličnejše orodje, tako vile, grablje, lopate, ročni vozički, lestve, klopi, cvetlice v loncih, perilo, razna vedra in čebri, koši in sploh vse, kar ni bilo prejšnjo noč dobro spravljeno in varno zaprto. Celó vrata snamejo s tečajev, če niso bila zaklenjena. Pred leti je bilo nekoč na semnju leseno stranišče, ki se ni dovolj trdno držalo hiše!

Ko prihajajo ljudje zjutraj iskat vsak svojo lastnino, imajo obilo zabave in smeha; nekateri se pa tudi hudó jeze in take vzamejo sejmarji posebno na muho za naslednje leto. Tistemu, ki se najbolj jezi, jo skušajo drugič najbolj zagosti, da se polagoma odvadi jeze.

Iz let še pred prvo svetovno vojno pripovedujejo tako zanimivo dogodivščino, ki se je bila pripetila staremu Drobantu. Mož ni poznal šale in je vsako leto robantil in klet, ko je hodil po svoje reči na Grandov semenj. Večkrat je hotel sejmarjem preprečiti njihove šale in jih je čakal okrog hiše, da bi jih zalotil. Oni pa so oprezali in potrpežljivo čakali, da se je spravil spat, potem pa so mu izmaknili karkoli in odnesli na semenj. Zato se je Drobant nekoč spravil spat kar v gnojni koš pod lopo. Dolgo je takó bedel in poslušal, če bi bilo kaj sumljivega, potem pa je lepo zaspal. Sejmarji pa so bili opazili njegovo početje in ko so se prepričali, da trdno smrči, so previdno dvignili koš in ga z Drobantom vred odnesli na Grandov semenj. Lahko si mislimo, kakšen smeh je bil drugo jutro navsezgodaj, ko so našli Drobanta na Grandovem semnju v gnojnem košu založene-ga z vso mogočo šaro, da se sam niti ni mogel rešiti iz nje.

Lani so bili odnesli komandirju ljudske milice kletko s kunci, potem pa je poizvedoval po vasi za tatovi in našel svojo kletko in kunce na Grandovem semnju. Tako je izvedel za stare čepovanske pravice, ki se ne zmenijo za pisane postave.

Kdaj in kakó je ta navada nastala, ne ve nihče zanesljivo povedati, zato je gotovo že zelo stara. Ime ima po nekdanji hiši sredi vasi. Gospodar je bil boljši kmet Granda, ki je pozneje obubožal, da mu je nazadnje ostala le majhna bajta. Zadnji potomec tega rodu je bil Grandov Janez ali kratko Grandič. Bil je nekoliko slaboumen in se je večidel le potepal po svetu. Za njim je izginila vsaka sled v začetku prve svetovne vojne. Menda je umrl v neki prisilni delavnici, kamor so takrat navadno pošiljali nepopoljšljive potepuhe.

Zakaj je običaj dobil ime prav po Grandu, bi bilo težko zanesljivo dognati. Lahko pa sklepamo, da je bila kdaj kaka dražba, na kateri so prodajali Grandovo ropotijo, in je bilo to ravno na 3. septembra, pa so hudomušni Čepovanci iz tega napravili svoj 34. avgust in Grandov semenj, ki ga praznujejo vsako leto, čeprav ni o Grandovi hiši in o Grandovem rodu nobenega sledu več.

Franc Mlekuž

KOLIKO NAS JE?

Za bralce Glasnika utegne biti zanimivo, če jim pove-
mo, kje in koliko ljudi se poklicno ukvarja z narodopis-
jem. Tega največkrat še mi Ljubljanci ne vemo, saj
so križem po Sloveniji muzeji, ki imajo tudi etnografske
zbirke, pa jih le ponekod urejajo etnografi, drugje
zgodovinarji ali umetnostni zgodovinarji.

V Ljubljani je šest narodopisnih ustanov. V Institutu za
slovensko narodopisje pri Slov. akademiji znanosti in
umetnosti delata dva strokovnjaka, ki raziskujeta ljudske
običaje, dramatiko in pripovedništvo. Na univerzi -
seminar za etnologijo - sta dva predavatelja in letos je
vpisanih 48 študentov. Tretjina jih študira etnologijo
kot glavni predmet, ostali kot stranski. V Slovenskem
etnografskem muzeju dela 9 etnografov in v Glasbeno
narodopisnem institutu 6 folkloristov (za ljudsko glasbo,
pesem in ples). Po enega etnografa imata še oba Zavo-
da za spomeniško varstvo, republiški in ljubljanski.
Skupaj je v Ljubljani 21 poklicnih narodopiscev.

Zunaj Ljubljane so zaposleni etnografi pri Zavodu za
spomeniško varstvo v Kranju ter po eden v muzejih v
Kranju, Škofji Loki, Kamniku, Kopru, Novi Gorici,
Murski Soboti in Ptuju, skupaj 8; z ljubljanskimi vred
torej 29.

Etnografske zbirke pa so še v številnih muzejih, ki ni-
majo etnografov. To so muzeji v Novem mestu, Metli-
ki, Brežicah, Ribnici, Kočevju, Postojni, Piranu,
Tolminu, Idriji, Celju, Mariboru, Slovenj Gradcu,
Trzinu in Radovljici.

Naj bo dovolj naštevanja! Lepo bi bilo, če bi lahko po-
ročali kaj več o delu naših etnografov in o etnografskih
zbirkah. Zanimalo bi nas, kaj in koliko hranijo v svo-
jih depojih (vsi imajo premalo razstavnega prostora!),
kaj raziskujejo ali zbirajo, kaj vse jih še čaka na tere-
nu. Priznati moramo, da drug o drugem vse premalo
vemo, da premalo sodelujemo, da si premalo pomagamo.
Glasnik na široko odpira svoje predale zaporočila o
delu narodopisnih ustanov in posameznikov, ki se u-
badajo s to ali ono panogo narodopisja, bodisi poklicno
ali kot ljubitelji. Če kje, je tu mesto, kjer lahko izme-
njamo informacije o svojih dosežkih, delu in načrtih.
Morda se namerava kdo lotiti stvari, ki jo je drugi že
raziskal, pa tega ne vemo. Kratko poročilce bi prihrani-
lo nepotrební dvojni trud in usmerilo zanimanje na še
nenačeta področja. Za vse prispevke bo Glasnik zelo
hvaležen. Če se komu zdi sitno pisati članek, pa naj
napiše pismo. Po potrebi lahko odpremo nov predalček
Pisma bralcev. Naša iskrena želja je, da bi postal
Glasnik vsem slovenskim etnografom prijetno shajali-
šče za prijateljski strokovni pomenek.

- 8 -

IVERI

Med mojimi informatorji o nekdanjem življenju na Do-
lenjskem je bila nedvomno najbistrejša Marija Kukman,
ki je umrla pri 94 letih v januarju 1965. Rodila se je v
Cegelnici pri Novem mestu kot zadnji, menda nezakon-
ski otrok. Zato je rano mladost preživela pri tujih lju-
deh. Zadnjih dobrih dvajset let je prebila v Prečni in
skoraj prav do konca delala na najeti zemlji in pri tujih
ljudih, da se je preživljala. Ženica je v mladosti veliko
brala in je med drugim poznala tudi Zvon in Ljubljanski
zvon. Njen brat je bil namreč študent novomeške gim-
nazije in je po Trdinovem sporočilu bil najboljši latinec
na šoli. Kukmanova je imela nenavadno dober spomin.
Skoraj ni bilo dogodka iz zadnjih osemdesetih let, da
ne bi vedela o njem kaj povedati. Posebno lepa je bi-
la njena šegava, s starimi besedami in akcenti o-
barvana govorica, kakršno dandanes le še redko kje naj-
deš. Iz takih jezikovnih virov je črpal svoje čase tudi
Janez Trdina, ko se je ustavljal med dolenskimimi ljudmi
na sejmih, žegnanjih in v krčmah. V spomin tej prepro-
sti, nenavadno bistri ženi objavljam tu nekaj drobtin,
ki sem si jih zapisal zadnja leta v Prečni. Danes mi je
še toliko bolj žal, da nisem mogel njene bogate govori-
ce ujeti na magnetofonski trak.

Ko sem jo nekoč vprašal, če ji je znana neka štorija,
me je brž zavrnila: "Štorja je pokrivalo izbičja za voz,
štorija je pa zgodba. Da ne boste mislili, da sem kramp
brez tapora!" -

Govorica se v mojih krajih (Cegelnica, Bršlin, Prečna)
od moje mladosti ni dosti spremenila, pač pa preprosto
so ljudje govorili, da jih je vsak razumel. Ne tako kot
danes, ko ne veš, kaj kateri klobuška. Drugače kot pri
nas govorijo Stražani. V Straži je bilo poprej malo ljudi,
potempa so se začeli naseljevati Ribničani, ker je bil pri
njih svet bolj skalnat in grunti manjši. Ribničani so pa
prišli v Stražo in tudi tam začeli delati rešeta. Les so
pa dobivali iz firštove hoste v Bukovju. Tudi Levstikovi
so bili iz tiste strani, ampak oni niso delali rešet, -

Nevesta ne sme stopiti na cerkveni prag, ampak ga mo-
ra prestopiti, da ne boprod težak, ker prag kosti sku-
paj drži. -

Majhen otrok je zmeraj žejen. Prislovica pravi: "Če
nima vina, mora mati takrat še kiklo prodati." Za zob-
ke gre takrat. -

Sveta Neža je bila patrona Kostanjevice. Varovala jo je
pred poplavo, ker tam tri vode skup pridejo. Ker pa so
ji ljudje dajali premalo časti, je šla sveta Neža na Kum, -

Če boš tako ožela, da bo rjuha v devetih krajih (zvitkih)
suha, se boš pred pustom omožila. (Ljudska vera) -

"Cvancgarco (=33 krajcarjev) sèm, sèm! so oponašali
tkalca pri delu. -

Poprej ko govori otrok, bolj je zgovoren, poznej ko o-
trok govori, bolj je moder. -

Stari izrazi: záprtek, pométovček (zadni otrok); zvi-
jávnek (lesen steber, na katerem so ženske ožemale
"ruhe" na Krki); cébrati se (cefrati se); perajzarca
(ničvredna ženska); štèmpèlj (štor, ki ga izkopljejo po-
tem, ko je bil že dolgo v zemlji); blagóvec (češmin,
bot.); Sévænca (sušilnica); šošár (sušilec); flinderca
(pokvarjena ženska); rúdel (neroden človek, ki se ne
zna "komendirat").

K. Bačar

Iz ustanov

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

Razstava slovenskih mask v Beogradu

V januarju letos je Slovenski etnografski muzej prire-
dil v Etnografskem muzeju v Beogradu razstavo slo-
venskih ljudskih mask, ki so pri beograjskem občinstvu
vzbudile veliko zanimanje. To je pokazala že otvoritev
in pozneje veliko število obiskovalcev razstave. Zaradi
omejenega prostora (3 razstavne dvorane) smo lahko
razstavili le del naše zbirke, okrog loo primerkov,
vendar tako, da so zastopani vsi glavni tipi slovenskih
mask.

S to razstavo se je začelo tudi praktično sodelovanje
med beograjskim in ljubljanskim etnografskim muze-
jem. Beograjski je aprila gostoval v našem z razstavo
"Pokrivanje in krasitev glave v Srbiji", oktobra pa bo
pripravil razstavo "Srbska ljudska umetnost". Sloven-
ski etnografski muzej bo jeseni gostoval v Beogradu z
razstavo panjskih končnic. Začeto sodelovanje name-
ravata muzeja poglobiti in k njemu pritegniti še druge
večje etnografske muzeje v državi. Ustanovi pa sta tu-
di že začeli razgovore o skupni pripravi nekaterih dru-
gih razstav. Nedvomno bo tako sodelovanje prineslo
velike koristi javnosti, muzejem in predvsem naši
stroki.

Razstava v Beogradu je pomenila uvod v letošnjo sezono potujočih razstav Slovenskega etnografskega muzeja. V Novi Gorici smo odprli potujočo razstavo "Kamnita plastika na Krasu". Razen tega nameravamo letos s šestimi tematskimi potujočimi razstavami gostovati v najmanj dvajsetih krajih Slovenije in zunaj nje.

B. Kuhar

In memoriam

Franjo Baš (1899-1967)

Iz naše srede se je za vedno poslovil mož, ki je bil v mnogih pogledih edinstvena osebnost. Čeprav je bil po študiji geograf in zgodovinar, je kot odličen muzealec obvladal vse veje muzeologije in napisal več temeljitih razprav. Bil je kmečki sin (rojen v Kamenčah pri Braslovčah), povezan z rodno grudo in te vezi so ga pripeljale v narodopisje. Njegovo obsežno znanje mu je prineslo priznanje v domovini in v zamejstvu.

Po diplomu na ljubljanski univerzi je postal srednješolski profesor v Mariboru. Njegovo pedagoško delo je bilo dragoceno zlasti na učiteljskišči, kjer je vedno znova vabil svoje dijake k narodopisju. Kot arhivar je bil hkrati tajnik Zgodovinskega društva, ki je imelo na skrbi Časopis za zgodovino in narodopisje. V letih pred drugo svetovno vojno je dvignil Časopis na raven znanstvene revije. Dolga leta je bil ravnatelj mariborskega muzeja in ga preoblikoval v Pokrajinski muzej. V zvezi s tem poklicem je nešteto krat prepotoval mariborsko območje. Njegove beležke so bile podlaga za številne razprave. Med drugim je opisal kobanski hram, mlino na veter, štajerske preše, Prlekijo v šaljivih grbih, iz Savinjske doline pa razvoj gospodarskega poslopja.

Očrtal je ženitovanijske običaje v zahodnem Posavju, hkrati pa otel iz pozabe zadreške lončarje. Njegovo estetsko oko je odkrilo marsikatero dragocenost pohorskih steklarskih izdelkov. Verjetno je na njegovo vzpodbudo nastala monografija o pohorskih glažutah izpod peresa magistra Minařika, s katerim ga je vezalo pristrčno prijateljstvo. Mariborski etnografski oddelk še danes kaže mnogo baševskih potez. Prenekateri predmet tega oddelka je prinesel iz terenskih obhodov dobesedno na plečih in zbral veliko takih, ki jih danes ni več dobiti. Njegova zbirka je pomemben doprinos k preučevanju slovenske ljudske materialne kulture. Bil je nekaj časa predsednik Slovenskega etnografskega društva in leta 1959/60 hkrati tudi predsednik Zveze folkloristov Jugoslavije. Vodil in organiziral je kongres Zveze na Bledu leta 1959.

Franjo Baš je zaoral globoke brazde v našo etnografijo, zato ga bo ohranila v lepem spominu. Kdor ga je поблиže poznal, zna ceniti tudi njegovo plemenito osebnost.

A. Stupica

Društvene novice

- Zadnji letošnji sestanek društva je bil 5. maja 1967. Predaval je Tone Cevc o kulturno zgodovinskem pomenu pastirskih stanov na Veliki planini. Temeljita in zelo tehtna razlaga je izzvala živahno diskusijo, kar je znamenje, da je predavatelj obdelal zelo aktualno in zanimivo temo.
- Slovenska podružnica Etnološkega društva Jugoslavije in Slovensko etnografsko društvo sta 16. maja 1967 priredila posvetovanje o temeljnih nalogah in usmeritvah slovenske etnologije. Ker je obravnavano vprašanje zelo pereče in se je ob referatih razvila pomembna diskusija, bomo o posvetovanju prihodnjič izčrpno poročali.
- Redni letni občni zbor našega društva je bil 6. junija 1967 v Kamniku. Po poročilih tajnice, blagajničarke in nadzornega odbora je bila diskusija, v kateri smo najprej obravnavali vprašanje edinstvi slovenskih etnografov. Sklenjeno je bilo, da ustanovimo posebno komisijo, ki bo pripravila pot za pravno ureditev problema, saj v praksi razprtije ni več, ampak obe organizaciji - SED in podružnica EDJ - v vsem sodelujeta. Sklenjeno je bilo tudi, naj bi za prihodnje skupno posvetovanje, ki bo jeseni letos, pripravili strokovna poročila o stanju in nalogah posameznih vej narodopisja, kajti šele potem bo mogoče misliti na pripravo nove izdaje "Narodopisja Slovencev", kar je že dolgo želja vseh etnografov. Da bi razširili in izboljšali poročevalsko mrežo, bi bilo treba pritegniti mlade učitelje v podeželju. V ta namen naj bi priredili sestanek s predavatelji zgodovine, zemljepisa, slovenščine in glasbe na pedagoških akademijah in se z njimi dogovorili kako vzbuditi zanimanje za etnografsko delo pri dijakih učiteljski in slušateljskih akademij. - Po diskusiji je nadzorni odbor predlagal razrešnico upravnemu doboru. Volitve niso prinesle nobene spremembe, ker so navzoči soglasno izrekli željo, naj dosednji odbor vodi društvo tudi v bodočem letu. Za delegata na skupščini Zveze folkloristov sta bila razen predsednika in tajnice izvoljena še dr. Kremenski in M. Ruparjeva. Prihodnje leto naj bi bil občni zbor na Kromberku, kamor nas je že zdaj povabil tov. Zorzut.

Po občnem zboru so si udeleženci pod vodstvom dr. E. Cevca ogledali umetnostne spomenike in znamenitosti Kamnika, nato pa je bilo posvetovanje o temi "Turistične prireditve in folklor". Kakor o drugih letošnjih posvetovanjih bomo tudi o tem poročali več prihodnjič.

GLASNIK izdaja Slovensko etnografsko društvo v Ljubljani. - Urejuje: dr. Zmaga Kumer - Predstavnik izdajatelja in uredništva: dr. Valens Vodušek - Uprava in uredništvo: Ljubljana, Wolfova 8/II (Glasbeno narodopisni institut), tek. račun 501-8-164/1 - Cena izvodu 1,5 Ndin, letna naročnina 5 Ndin. - Tiska Prosvetni servis v Ljubljani.